

Ribič.

(Dogodbica izza mladih let.)

Sledeča dogodbica je resnična. Vršila se je ob Gruberjevem prekopu, in sicer tam, kjer kali Ljubljano kri, ki jo izpuščajo po podzemskem kanalu iz mestne klavnice...

1.

Takrat sem bil učenec četrtega razreda ljudske šole. O meni je šel sloves po vsem zavodu, da sem nenavadno živahen, a ne hudoben. Imel sem navado, da sem rad čital dobre knjige. Lepega dne sem čital sestavek o slaniku.

Sestavek se je glasil takole:

„Ni je stvari božje, ki bi se prikazovala v vodi v večjem številu — nego slanik. Gotovo največ ga je po številu. Kdo bi preštel množico slanikov, ki se pojavi vsako leto ob obalih severne Evrope. Milijone jih polove ljudje. Milijone jih požro riberoparice in morske ptice. In vendar se pojavi slanikov milijone in milijone vsako leto iznova.

Slanik se prikaže ob norveških obalih vsako leto trikrat. Glavni lov se vrši meseca svečana. Takrat polove slanikov največ. Lov se vrši ob obali med norveškima mestoma Bergenom in Stavangerjem. Tu se zbere meseca svečana do 12.000 ribičev, ki so porazdeljeni v 2000 čolnih. Ribiči se razkrope po otokih. Najmó lovne prostore in koče in se združijo v družbe. Nestrpno čakajo slanikov. Silno napenjajo oči, da zagledajo že od daleč srebrnomodro svetlikanje, ki naznanja prihod slanikov.

Lov na slanike se vrši na več načinov. Najnavadnejši je lov na mreže. Vsak čoln jih ima po več. Mreže zvežejo skupaj in na večer jih vržejo v morje. Da se potope, jih obteže s kamenjem. Lesene kljuke jih drže ob čolnih. Zjutraj mreže dvignejo. Zakaj, če bi jih slaniki ugledali, umaknili bi se iz njih nemudoma. Mreže ne smejo biti prevelike. Zakaj, če bi bile prevelike, bi se ob obilnem lovu trgale.

Ko napolnijo ribiči čoln s slaniki, odveslajo proti obali. Tam jih čaka kupec. Slanike preštejejo in pro-

dajo. Iz čolnov zmečejo slanike v ladje, ki jih imenujejo šalupe. Ko so šalupe polne, odplovejo v Bergen in v Stavanger. Tam izlože delavci slanike v posode, ki se vrste v prostornih vežah. Ob posodah sede stare ženice in snažijo slanike. Izrežejo jim škrge, iztrgajo drob, opero v morski vodi in zmečejo v sode. Ko so sodi polni, jih odpeljejo v prostore, v katerih slanike solé. Osoljene zložijo v velike posode. In v teh čakajo potovanja po širnem svetu.

Ženice so v snaženju tako spretné, da jih osnažijo ena sama po več sto na dan.“

Ko sem ta sestavek prečital, sem se zamislil.

In od tistega trenutka mi ni dalo več miru. Silno me je mikalo iti med ribiče na daljni sever.

2.

Tri mesec pozneje je bil solnčen popoldan meseca majnika.

Jezilo me je, da sem moral sedeti v šoli. Zakaj misli so mi uhajale drugam – ne tja, kamor bi morale po menenju gospoda učitelja.

Najprej so mi ušle misli v sosedov hlev. V hlevu je stal belec, ki je imel dolg rep. In v dolgem repu se je blesketala žima, kakor se bleskeče pozimi novopadli sneg, ko posije nanj solnce. Jaz pa sem rabil ravno tako dolgo in belo žimo. Zakaj v vodi se ne vidi taka žima skorej nič. Še bistro ribino oko je ne ugleda izlepa. Dobiti jo moram! Počakati bo treba samo trenutka, ko ne bo hlapca doma. Zakaj, če bi me zasačil pri belcu, ne vem, če bi mi ne populil več las nego jaz belcu žime. Treba bo torej precej previdnosti. In ko ne bo hlapca doma — pa smuk v hlev in resk žima bo moja.

V zamišljenosti sem izgovoril besedici „smuk“ in „resk“ tako glasno, da se je zasmel moj sosed.

Za kazen sem moral vstati.

To me je za hip iztreznilo. Toda le za hip. Zakaj komaj se je razred pomiril, že so bile misli v sosedovi prodajalnici in so izbirale trnike in vrvice. Ko so izbrale vse potrebno, pa so šinile v sosedovo mejo. Tam so rastle tako lepe in ravne palice!

„Pok!“ —

Gospod učitelj je udaril s palico po klopi, in jaz sem vztrepetal. Na stavljeno vprašanje nisem vedel odgovora.

Romal sem iz klopi.

Ozdravljen sem bil za celo četrto ure. Po mojem mnenju je bil to silno dolg čas. In menda po mnenju gospoda učitelja tudi. Zakaj, ko je minulo četrto ure, sem romal izpokorjen v klop.

Sedaj sem res nekoliko pazil.

Pa kdo bi ustraševal misli, kadar se pojavijo v vsi svoji razbrzdanosti! In tudi jaz jih nisem mogel.

Splule so mi h Gruberjevemu prekopu, in sicer tja, kjer kali Ljubljano kri, ki jo izpuščajo po podzemskem kanalu iz mestne klavnice.

Zatopile so se mi misli v krasen prizor.

Rib in ribic je tam kar mrgolelo. Jaz pa sem jih gledal, gledal. Sosebno ena mi je bila povseči. Dolga je bila dve dolgi pedi. Ej, ko bi jo mogel!...

V svoji zamišljenosti sem iztegnil roko. Mesto ribe sem zagrabil sošolca, ki je sedel pred menoj.

„Hop!“ ...

„Jej!“ —

Ves razred se je zasmel.

Gospod učitelj me je ostro pokaral in mi dejal, da me ima tako rad, da bova še po šoli malo posedela.

Zaprto sem bil pol ure.

In v tem času sem razmišljeval, kje bi dobil svinec, zamašek in pero. Domislil sem se vsega.

Na poti proti domu sem trpel silne muke. Moj oče so bili strog mož.

Ko sem prišel domov, smo plesali. Oče in jaz sva se vrtela, brezovka pa je nama godla tako hitro, da se mi je videlo, da plešem mesto po tleh kar po zraku.

Ko sva končala, me niso podplati skeleli prav nič. Pač pa me je skelel oni del telesa, ki trpi največ pri sedenju.

3.

Četrtek! ...

Med delavniki ni lepšega dne nego je četrtek. Človek se oddahne od napornega dela in se okrepi

za nove trude. Hvala onim, ki so dognali, da mora biti četrtek šole prost dan! —

V četrtek je bilo, ko sem se napotil ribarit. Opremljen sem bil z vsem potrebnim. Moški sem stopal in trdno sem bil uverjen, da nima noben ribič za ribarjenje boljše opreme od mene.

Kmalu sem dospel do Gruberjevega prekopa.

Breg pod mestno klavnico je precej strm. Zaradi tega sem do vode bolj drsel nego korakal.

Kar sem se ustavil ob vodi.

Iz žepa sem izvlekel posodico, v kateri sem imel zaprte žive črvičke. Na take se love ribe najraje. Izkopal sem jih iz zemlje blizu domačega gnojišča. Ko sem natikal enega na trnik, se je zvijal ubožec v silnih bolečinah. A moje srce je bilo v tistem trenutku zakrknjeno. Moral je na trnik!

Vrgel sem vado v vodo.

Svinec jo je potopil. Zamašek in pero pa sta skrbela, da se ni potopila povsem, temveč da je plavala v pravi globini.

A metal sem in metal celo večnost. Vsaj meni se je videlo tako. Vse zaman! Že sem začel obupavati.

Kar se skrijeta zamašek in pero pod vodo. Začutim sunek. Potegnem. Teža!...

V zraku se zablesketa ribica.

Za mano pa se zablesketa polumesec pod vratom stražnikovim

Kri mi zastane po žilah. Oprema za ribarjenje mi pade v vodo. Lasje se mi naježijo.

„Kaj delaš tam doli?“ —

Kakor grom so se razlegnile te ostre besede nad mano.

Molk.

„Pridi gor!“ —

Jaz pa planem v vodo.

Že prebredem do srede. Voda je bila takrat precej globoka in jela me je vzdigovati. Prestrašim se. Plavati nisem znal. Dalje si nisem upal.

Vrnil sem se proti stražniku.

Počasi sem lezel na stezo.

Stražnik me je čakal.

Ko sem dospel do njega, me zagrabi za ovratnik in zarentači:

„Kaj si delal?“

„Ribe sem lovil,“ zatrepetam z jokajočim glasom.

„Ali ne veš, da tu ne smeš ribariti?“

„Nisem vedel.“

„Kako se pišeš?“

Povem mu.

„Kje si doma in kam hodiš v šolo?“ —

Strašne besede! — — —

Jaz pa stisnem klobuček pod pazduho in jo uberem, kar so me nesle pete, proti lesenemu mostu.

Stražnik pa za menoj.

Šel sem kot veter. Nikdar v življenju nisem bežal tako. Ozrl se nisem nič. Šele pri prisilni delavnici sem se ustavil in ozrl. Stražnika nisem videl.

Bežal sem dalje. Ljudje so me radovedno pogledovali in si mislili, kam neki se fantu mudi tako.

„Kam?“ —

Domov v drvarnico za skladovnico drv.

Drvarnica in skladovnica, bodita mi pozdravljeni *prisrčno! . . .

Koliko bridkih trenotkov sem prežil le-ondi.

Tudi tistega usodepolnega dne sem se zatekel k njima.

Mračilo se je že, jaz pa sem še vedno čepel v drvarnici za skladovnico. Zobje so mi drhteli od strahu in mraza. Vsak šum me je preplašil. In s strahom in trepetom sem čakal, da me popeljejo na ples.

Ave Marija! —

Zvonovi v visokih mestnih zvonikih so zapeli veličastno pesem v tajnostni večerni mrak.

In jaz sem moral v hišo. Domači red je zahteval to. Gorje, če bi bil zamudil. Moj oče v tem oziru niso poznali šale.

Šel sem.

Hvala Bogu, očeta ni bilo doma. Razjokal sem se in povedal dobri mamici vse.

Obljubili so mi, da bodo molčali.

In mamica so ostali mož-beseda. Še danes sem jim hvaležen za to. Zakaj, ne vem, če bi ostale hlačice

cele, da so izvedeli vse podrobnosti o mojem ribarjenju moj strogi oče.

Drugega dne nisem mogel vstati. Prehladil sem se bil.

Cel teden nisem šel v šolo.

Ko pa sem se napotil čez teden dni v šolo, so me navdajale strašne misli.

Stražnik — gospod učitelj — oče!

Ta trojica mi je delala silne skrbi.

Zakaj?

Zato, ker so se skrivale v nji same usodepolne besede: tožba, zapor in ples.

Kakor na trnih sem sedel ves dan v šoli. Kakor črvič na trnku. . .

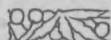
Domov sem šel bolj lahkih nog.

Vse pozabljeno!

In tudi jaz sem pozabil ribiče na daljnem severu.

Žilica se je umirila in ostala je — vsaj kar se ribištva tiče — mirna do današnjega dne.

Janko Polák.



Kosci.

Trije so fantiči
na zelenem griči
pevali glasno.
Dneva so čakali,
da bi pomahali
travo, cvetje z njo.

Brušena je kosa,
trava dozorela —
ah, poslednjikrat
zarja izza gore
milovalno pogleda
prek cvetočih trat.

Ob pogledu žalnem
trava se pretrese
in cvetice ž njo;
kar tri ostre kose
so po bilkah šibkih
sikale glasno.

Mokriški.

